

keert. Dat hij in zijn overzicht van de bestaande vertalingen van het werk wel die uit vorige eeuwen noemt, echter niet de Franse in het 3^e deel van de *Œuvres Augustiniennes* (Parijs 1939), waarvan inmiddels zelfs een tweede druk is verschenen, is in 1952 een moeilijk te verontschuldigen tekortkoming.

Samenvattend: over het geheel genomen niets dan lof voor deze serie en haar afzonderlijke deeltjes. We kunnen het daarom slechts betreuren, dat de onvermijdelijk vrij hoge prijs ervan ze op de boekenmarkt van onze landen moeilijk ingang zal doen vinden.

E. HENDRIKX, O. E. S. A.

AURELIUS AUGUSTINUS, *Die Lüge und Gegen die Lüge*. In het Duits vertaald door P. KESELING. Würzburg, Augustinus-Verlag, 1953. IL en 158 blz. DM. 14,20.

Zoals reeds bij de bespreking van de gehele serie in dit tijdschrift werd vermeld, is dit deeltje verschenen als 6^e in de rij van: « Sankt Augustinus. Der Seelsorger ». Voor de opzet ervan verwijzen we dan ook naar die bespreking. Behalve de lijsten, die Keseling meer geeft dan de andere bewerkers, heeft dit deeltje bovendien ook voor het eerst in de serie de tekst van de op de beide geschriften van Augustinus betrekking hebbende hoofdstukjes uit diens « *Retractationes* » apart opgenomen. Dit is echter niet het wezenlijke, waardoor dit deeltje zich van de andere tot nu toe verschenen deeltjes der serie onderscheidt. Dit ligt in het geheel eigen karakter van zijn inleiding. Keseling heeft terecht gemeend dat hij de betekenis, die deze beide geschriften van Augustinus in de geschiedenis gehad hebben, niet beter kon doen uitkomen dan door als inleiding een volledig overzicht van de geschiedenis der opvattingen over de leugen te geven. Daardoor is zijn inleiding uitgegroeid tot een complete monografie over de geschiedenis van de leer over de leugen, vanaf het oude Griekse en Romeinse heidendom over het bijbelse en patristische Christendom en de Scholastiek naar de katholieke en protestantse theologische opvattingen en die der filosofie in de moderne tijd, met Augustinus en diens beide geschriften over de leugen als middelpunt. De daardoor zeer groot geworden inleiding heeft tot gevolg gehad, dat de toelichtingen, die — zoals in het eerste deeltje der serie, dat eveneens van Keseling was — vrijwel uitsluitend historisch, zakelijk en kort gehouden zijn, nu dikwijls wel uitermate beknopt zijn uitgevallen, wat gedeeltelijk mogelijk was, omdat veel al in de inleiding of in de toegevoegde lijsten is verwerkt. 'n Enkele keer zijn zij echter toch wel te kort. Zo had b. v. bij de literatuur, waarnaar bij *Contra mendacium* 36 verwezen wordt, toch wel even aangegeven mogen worden, waarvoor precies in dat hoofdstuk daarnaar verwezen wordt. Nu gaat 'n lezer, die die opge-

geven literatuur niet reeds kent, er misschien iets in verband met cap. 36 in zoeken, wat hij er zeker niet in vinden zal.

Door een en ander heeft Keseling dit deeltje gemaakt tot een waardevol hulpmiddel voor de theoloog en vakman, dat echter in zijn inleiding en zeker in zijn toelichtingen de lezer van de « bredere lezerskring », waarvoor de serie toch ook bedoeld was, nog ternauwernood aan zal spreken, indien hij niet al sterk theologisch en vakwetenschappelijk georiënteerd is, al was het alleen maar omdat de vele afkortingen van schrijvers en hun geschriften in de inleiding en in de toelichtingen de niet-deskundige het lezen ervan vrijwel onmogelijk maken. We bedoelen dit niet als 'n verwijt. Maar al te dikwijls zal een nagestreefd compromis van « populair » en « wetenschappelijk » tenslotte toch het een of het ander moeten worden.

E. HENDRIKX, O. E. S. A.
